

Vit vita einki um, at Kirkjubø hevur verið sóknarkirkja fyri Havnina.

Hvi eitur Kirkjubø Kirkjubø? spyr Petur Martin Rasmussen. Kann tað ikki hugsast, at kirkjan hevur bygt í Kirkjubø, og at Kirkjubø upprunliga er niðurstøðugur úr tingsstaðnum Havn.

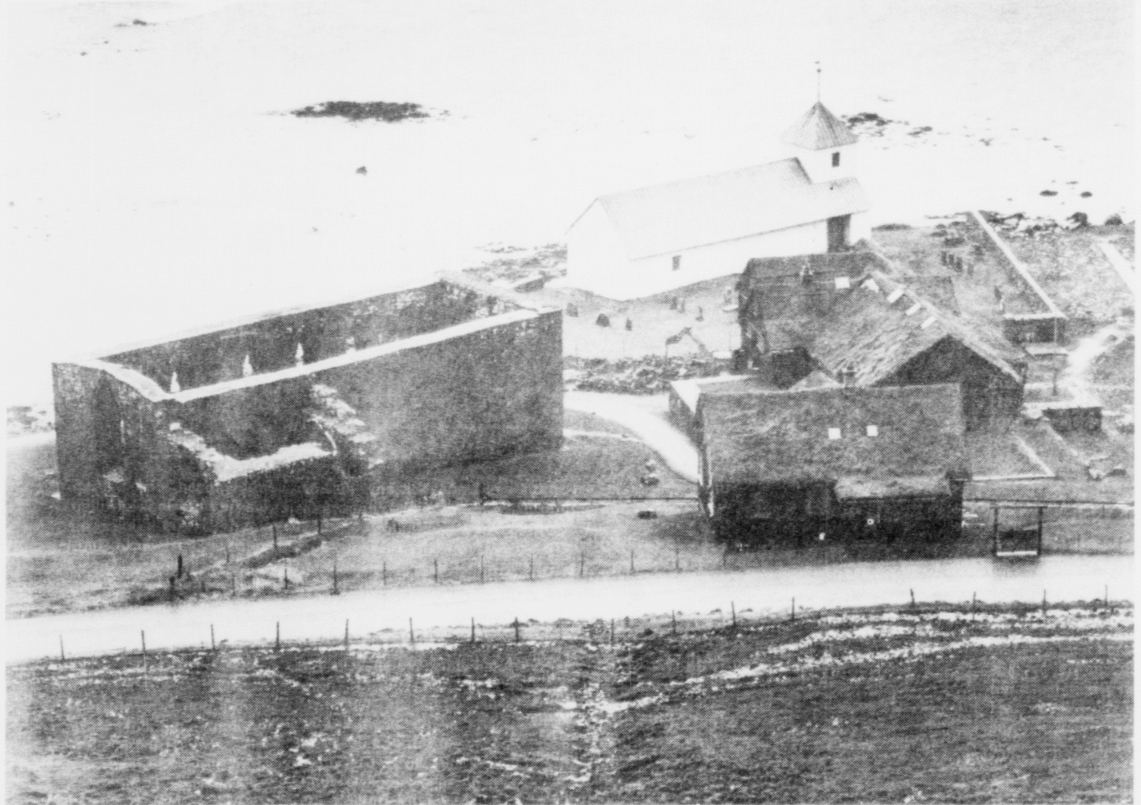
kirkjuskípinum móti 156 í Havn. Og Viðareiði er umframt prestabygd bygd við nógvari jørð, og tað merkir, at hon kundi fædd nóg fólk.

Havnin ikki so neyðarslig

Eg ivist ikki í, at Kirkjubø hevur troðkað seg meira og meira inn á Havnina, so hvørt sum bispasætið mentist, men kortini haldi eg, tað er ein almennur tendensur til at gera Havnina neyðarsligari enn hon hevur verið. Hvi er kirkja bygd, sum tekur 200 fólk, um tað bert bøgva 100? Trúligt er, at Havnin er farin at vaksa í 1500-talinum so hvørt sum staðurin fekk alt størri týðning sum handilsbýur. Men tað er neyvan hugsandi, at tað er lagt so nóg uppfyri, at kirkjan skuldi kunna taka tvær ferðir alt fólk.

Samandrættur

Tað eru so ótrúliga nógvir ógreiðir spurningar — og nóg fleiri enn eg hevði væntað —, at tað er vónleyst at koma til botns í teimum eftir stuttari tíð. Men lat meg taka saman um tað, eg havi sagt. Eg hugsi mær gongdina soleiðs: So hvørt sum bispasætið mentist upp gjøgnum miðeldina, hevur Kirkjubø troðkað Havnina meira og meira til viks. Havnarprstur hevur ikki avloyst bispin í Kirkjubø, tað gjørdi prósturin. Eg dugi ikki at siggja nakað til hindurs fyri, at Havnin hevur verið prestabygd longu í miðöld. Og hevur prestur verið í Havn tá, hevur eisini kirkja verið. Eftir katólskarí fatan kann prestur ikki vera kirkju fyrirtuttan, og kirkja kann ikki vera prest fyrirtuttan. Í kirkjuni skuldi messa lestast, og tað skuldi prestur gera. Í principinum var kirkjufólkio ikki neyðugt. At tað ikki kundi vera tað í veruleikanum, er sjálvsagt. Var tað ein prestur, sum var fluttur úr Kirkjubø til Havnar við trúbotini, kunnu vit hugsa okkum, at hann fekk ein part av Kirkjubegarði. Tað fekk havnarprestur ikki.

Ti vil eg halda, at prestur longu tá hevur búð í Havn og lón hansara var garðurin í Syðradali, um hann so hevur havt hann longu fyri trúbotina ella ikki. Kanska er tað handilin, sum hevur ment Havnina aftur og sett hana upp móti Kirkjubø.

Hvussu var 1609-kirkjan bygd

Um bygningin av kirkjuni sigur N. Andersen, at hon er bygd sum trækonstruksjón við klæðningi og tjørð. Hetta hevur hann tikið frá sýninum í 1709, men hevur ikki givið sær far um, at har eisini stendur, at kirkjan er bygd av »Tømmer-Stokke«. Ti er hetta hjá N. Andersen ein misskiljing.

Lucas Debes sigur harafturimóti, at kirkjan er laðað upp av »hele Bielckere«. Hetta er tað, sum Sverri Dahl heldur seg til, at kirkjan er »smiðað sum stökkastova, sum tann í Tinganesi og tær í Kirkjubø«. Sverri hevur verið varur við, at N. Andersen hevur mistikið seg, men ger ikki vart við tað.

Sverri heldur, at kirkjan hevur fingið klæðning uttan á stökkastova við eina umvæling í 1706-07, og so man vera. Kirkjan, sum Lucas Debes umtalar, er 1609-kirkjan, sum var stökkastova. Lucas var sjálvur prestur við kirkjuna, so hann má hava vitað, hvussu hon var bygd.

Sama kirkja frá 1609 til 1788

Og í 1781, tá ið farið varð undir at hugsa um nýggja kirkju, verður sagt, at hon tá er 172 ára gomul. Tað er sostatt 1609-kirkjan, sum stendur til 1788, bert 6 alin longri. Í 1721 hevur gólvioð í kirkjuni verið illa farið. Tað tykist sum tað hevur verið steinsett, partvis við mürsteini. Men omaná hevur verið trægólvi. Í hvussu so er í kórinar sær tað út til, at kjallari hevur verið undir. Alt hevur verið rotioð og er farið av lagi, helst smokkkað niður. Alt er hetta gjørt av nýggjum. Hvat hent er við altarinum skilji eg ikki rættliga, men møguliga er tað farið niður gjøgnum gólvioð. Í roknskaparbókini stendur so, at tað er »ophøyet til sit Sted igjen«.

Nýggj kirkja í umbúnað í 1781

Tiverri havi eg ikki kunnað funnið nakað tilfar um, tá ið henda kirkjan var bygd í 1788 og heldur ikki, tá ið hon varð umbúnað í 1865.

Longu í 1781 er farið undir at hugsa um nýggja kirkju. Í einum brævi frá Jacob Eisenberg prósti til Keypmannahavnar biskup greiðir hann frá, at royndir træsmiðir hava sýnað kirkjuna, og teir meta hana at vera so illa farna av elli og roti, sum teir taka til, at hon ikki longur kann standa og

ráða til, at nýggj kirkja verður bygd. Her hava vit aftur orðalagið sum brúkt var um 1609-kirkjuna: í brævinum stendur, at kirkjan »behøver af nye at opbygges«. Harafturat er kirkjan so litil, at hon ikki tekur helmingin av kirkjufólkunum. Tá hava verið um 600 fólk í allari sóknini. Kirkjugarðurin er eisini við í umhugsanini. Eisini hann er ov litil, so litil, at ein kista ikki fæst niður hvørki í kirkjuni ella í kirkjugarðinum uttan at »andre ey ret forraadnede, opgraves«.

Kirkjugarður á Svináryggi

Neyðugt var tí at gera nýggjan kirkjugarð, og at hann mátti vera uttan fyri býin, hevur ongin ivi verið um. Kirkjugarðurin kom á Svináryggi, og fyrsta lík varð jarðað har 21. maj 1782. Tað var Jacob Hansens Kone, sum doyði náttina millum 18. og 19. maj.

Nýggj kirkja á Svináryggi ella Húsabrugv

Hvar kirkjan skal vera eru ymsar meiningar um. Eisenberg próstur heldur, at hon skal vera á sama staði og sostatt byggjast út yvir kirkjugarðin. Hetta heldur hann, tí at her liggur kirkjan høgligast fyri hjá gomlum og »skrobelige«. Men sýnismenninir Johannes Hansen og Johannes Poulsen,

siga, at tað ber ikki til av tveimum grundum. Tann fyrsta er, at ov litið pláss er, tí at kirkjan má gerast størri enn tann gamla, og hin er, at tað ber ikki til at fáa fasta grund undir kirkjuna uttan at grava lík upp. Teir skjóta tvey pláss upp. Annað er nakað uttan fyri býin við tann nýggja kirkjugarðin. Hetta má vera á Svináryggi, sjálvt um kirkjugarðurin, tá ið hetta varð skrivað ikki var liðugur. Har er hagi og stykkið er tað »bequemmeligste«, sum kann finnast. Eg kann hugsa mær, at teir hava ætlað, at kirkjan skuldi standa inni í kirkjugarðinum. Hitt plássið er høgligari, tí tað er beint uttan fyri býin. Men vansar eru her. Tað er bær, og loyvi má fáast frá kongi. Harafturat er alt stykkið »moradsig«, sum teir taka til, og tað er í hvussu so er 2 alin djúpt, og tað má fyllast upp við gróti, og tað halda teir fer at vera trupult. Hetta má so vera her, kirkjan nú stendur, og her er hon komin hóast sýnismenninir ikki hildu tað vera besta staðið at byggja á. Saman við hesi metingini hava teir sent eitt yvirslag, men hava sjálvsagt ikki tikið grundina við, tí enn var ikki gjørt av, hvar kirkjan skuldi byggjast. 35 vikur hava teir ætlað sær til arbeiðið oman á grundina. Høvdur hetta hildið, er farið undir at smiða tidliga á vári 1788. Minni enn 35

alin long og 15 alin breið, hildu teir ikki, at kirkjan kundi vera. Og hetta er nøkulunda málini, sum Sverri gevur upp, bert í metrum. Í 1865 varð kirkjan umbygd og skoytt var upp í hana. Bygt var aftur uppi fyri 20 árum síðani.

Bert tvær kirkjur í 380 ár

Síðani 1609 hava sostatt bert verið tvær kirkjur í Havn, 1609-kirkjan og 1988-kirkjan. Hetta er sjáldsamt í Føroyum, tí at kirkjurnar í 1700-talinum vanliga ikki stóðu meira enn eini 50 ár.